

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Ралица Крумова Стефанова,

НБУ, Професионално направление: 8.2.Изобразително изкуство

По процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор”

Професионално направление: 8.2.Изобразително изкуство

Докторска програма „Дизайн“, Департамент „Дизайн“, НБУ

Тема: „Дизайн на печатните издания в края на XIX и началото на XX в. (1878–1944 г.)“

Кандидат: Биляна Валентинова Стоименова

Представеният дисертационен труд се състои от 124 страници текстова част, която съдържа: въвеждаща част, шест раздела с подглави към тях и заключение, както и приложение от 71 страници илюстративен материал, свързан с разгледаните в научния труд проблеми и подкрепящи теоретичното изследване.

Актуалност и значимост на проблема в научно и научно-приложено отношение

Дисертацията проследява дизайна на печатните издания от края на XIX и началото на XX век (1878 до 1944 г.), технологиите в печатането и илюстрирането на печатните продукти, възникване на печатници, дейността на издателства и свързаните с тях писатели, преводачи, редактори, художници, печатари и книготърговци.

Дисертационният труд е актуален и значим в контекста на съвременния икономически, социален и културен свят, в който визуалното представяне на продукта, неговата външна привлекателност стимулира потребителското въображение – процес, в който дизайнът играе ролята на медиатор между потребителя и производителя.

Историческото проследяване и приемствеността в тази специфична дейност, извършените в труда проучвания и изводи дават отговор на някои от въпросите, свързани с кризата в книжния сектор и спада в тиража на традиционните медии днес. В научно-приложено отношение дисертацията е значима със своята широкообхватност, която засяга специалисти от множество области – графичен дизайн, реклама и визуални изкуства, художници, илюстратори, издатели, библиотекари; собственици на

печатници и фирми, които извършват печатен дизайн и предпечат на рекламни материали за нуждите на малки и големи фирми, магазини, предприятия.

Цели и задачи на дисертационния труд

Посредством изследването и анализирането на дизайнерските решения на печатите издания в периода 1878-1944 г., трудът цели да ситуира дизайна на първите български печатни издания в контекста на местните и европейски стилови традиции; да проучи развитието на шрифтовете през XIX и XX век в Европа и в България; да изследва тенденциите в развитието на графичния дизайн в България, както и дизайна на печатните издания в споменатия период. Анализирани са видни творци от епохата, работили в областта на изкуството и дизайна; намерена е и ролята на фотографията в развитието на процесите.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

Докторантката познава добре състоянието на проблема, позовавала се е на изворов материал и е използвала и цитирала видни автори и изследователи на темите, свързани с книгоиздаването, графичния дизайн и типографията в разглеждания период. Освен справочна и енциклопедична литература, Стоименова се е позовала на авторирети като Иван Богданов, Маньо Стоянов, Васил Йончев, Ирина Генова, Ружа Маринска и др.

Методи на изследването

Основен метод на проучването е историческият, като включва изследване на образци и на литературни източници, критичен анализ, синтез и класификация на литературни източници; изследване на старопечатен фонд в библиотека; сравнителен анализ и съпоставителен ракурс на печатни издания и обобщения. Научните методи са използвани самостоятелно или комплексно в зависимост от конкретните случаи.

Дедуктивният метод, предполагащ преминаване от общото към частното, може да бъде забелязан при подреждането на предмета на изследване в отделните глави. Логиката на изследването започва с изследване на традицията в украсата на славянските и старобългарските ръкописни книги. Направено е проучване на етапите в развитието на българската книжна украса в периода от X век до XVIII век, както и работата на

известни книжовници и преписвачи, в резултат на което се налага представата за специфичен български стил в изписването и украсяването на ръкописни книги.

Втората част на дисертацията проследява първите български печатни издания.

Анализирана е технологията на печатните издания през епохата на Възраждането.

Изведени са редица изводи, които обвързват национално-освободителните борби на българския народ за свобода и независимост с икономическия и социален прогрес, с издателската дейност и проблема за оформлението на печатните издания.

В третата част е разгледано развитието на печатното дело в края на XIX и началото на XX век. Изследвани са възникналите полиграфически центрове и издателства, и тяхната дейност, допринесли за усъвършенстването на печатните издания като цяло.

Анализирано е развитието на книжния пазар, свързан с появата на евтини и луксозни издания.

Четвъртата част от изследването се съсредоточава върху шрифта и естетическите изисквания на времето. Акцентирано е върху развитието на шрифтовете в Западна Европа през XIX век и тяхното усъвършенстване през XX-ти. Засегната е темата за шрифтовете у нас и развитието на топографията. Тук е обърнато внимание на илюстрацията и нейната роля в текста. Тази част на дисертацията обвързва теоретичния модел на изследване с практическите измерения на темата.

Петата част е посветена на фотографията като клон от графичните изкуства, а шестата - на графичния дизайн, където докторантката е изследвала дизайна на български издания, излизали от края на XIX век до края на Първата Св. война, както и работата на някои от най-значимите български художници, работили на страниците на периодичния печат.

Автентичност на материала и оригиналност на решенията

На базата на анализа на прилаганите в дисертационния труд теоретични и практически подходи мога да се каже, че прилаганите в дисертацията решения имат значително авторско участие, притежават добра степен на оригиналност и практическа приложимост. Собственият принос на автора е видим при събирането и анализа на данните, както и тяхната адаптация към целите и задачите на изследването.

Дисертационният труд би бил полезен за професионалисти и студенти по графичен дизайн, преподаватели и научни работници в областта на графичния дизайн и визуалните изкуства. Трудът съдържа значителен потенциал за развитие на идеите,

чието развитие е заложено от автора, а именно - научна изследователска работа във връзка с дизайна на печатните издания по време на тоталитарния режим и в епохата на съвременната демокрация.

Научни приноси

- Направена е систематизация и анализ на украсата и оформлението на славянските и старобългарските книги в периода X-XVIII век, в резултат на което са изведени важни изводи за спецификата на българската ръкописна книга.
- Печатните издания преди и през епохата на Възраждането са събрани и класифицирани; изведени са изводи с научен и научно-приложен характер.
- Проследено е развитието на печатното дело и дизайна в края на XIX и началото на XX век, и са направени изводи с научен и научно-приложен характер, свързани със засилената роля на книгоиздателите и развитието на българската илюстрация.
- Очертани са тенденциите в развитието на книжния пазар и връзката му с повишаването на образованието и културата на българина, като опит за равнопоставеност с европейските културни процеси.
- Направени са изводи с научен и научно-приложен характер на графичния дизайн на печатните издания след Освобождението и през първата половина на XX век.
- В исторически план са разкрити етапите в развитието на шрифта в Западна Европа и България през XIX и XX век, въз основа на което са направени научни и практически обобщения.
- Проследена е еволюцията на типографията, като са дефинирани отделните етапи в развитието ѝ, характеризиращи се с естетиката на графичния дизайн и използваните шрифтове. Обърнато е внимание и на илюстрацията като графичен елемент на книжното тяло.
- Фотографията е разгледана като клон от графичните изкуства и е засегната ролята ѝ на посредник в масовата комуникация.
- Положени са основите за бъдеща научна изследователска работа във връзка с дизайна на печатните издания по време на тоталитарния режим и в епохата на съвременната демокрация – постижения и недостатъци.

Заклучение и предложение

Дисертационният труд е завършено изследване, което притежава научните качества и приноси за дисертационен труд. Трудът допринася и за обучението на студентите от

специалностите „Графичен дизайн“, „Рекламен дизайн“ и други сходни дисциплини. Имайки предвид теоретичната и практическата работа на докторанта, изявите и научно-творческите ѝ проекти, както и практическата полезност и актуалност на изследвания проблем, предлагам на колегите от уважаемото научно жури да ѝ бъде присъдена образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство.

01.05.2018 г.

Рецензент: доц. д-р Ралица Стефанова